

FİKİRLER

Cilt : 3

1 Teşrinievvel 1931

Sayı : 71

Müşahade;

Bir hatıra - Bir ders

Bugün iş başında bulunan neslin tefekkürde üstadı, miliyette mürşidi olan merhum Ziya Gökalp vefatından bir kaç ay evvel.. hasta ve zaif olduğu günlerde Ankarada bir arkadaşım ile beraber rasgelmiştik ... Büyük üstadın hatırını istifsar yolunda ayak üzeri bir kaç dakika görüştük... Rahatsızlığımı sorduk... Sükûnet, tevazü ve sadegi ile müttasif olan Büyük Türk âlimi bizim « neniz var efendim » sualimize karşı her kes gibi mutat ve malûm cevabı vermedi ... Bir müddet düşündü... Gözlerimizin derinliğine baktı... ve kendi içindeki tahvil ve terkip faaliyetinin neticesini bekliyen bir tavurla bir kaç dakika sustu... Sonra [hastalığım bünyevi dir.] Diye cevap verdi.

Biz bu basit kelâmın ihtiva ettiği ulvî manayı anlamadan kendisine afiyet temenni ederek ayrıldık..

Henüz bir kaç güngeçmişti ki üstada büyük millet meclisi bahçesinde bir defa daha tesadüf müyesser oldu... Günlerce manasını arayup bulamadığımız [hastalığım büyeyidir.] cevabını istizah etmek hatırıma geldi. Müsadesini rica ettikten sonra müşkülümüzü arzyledik... Büyük üstad nadiren vaki olduğu üzre tebessüm ile istirhamımızı is'af ettiler.

Dediler ki: [Ben sinirlerimden, daha açıkcası idimağım-dan mustaribim... Kanaatıma nazaren asabi hastalıklar, bilhassa isteri, Nörasteni gibi asap buhranları tamamen mefkûresizlikten mütevellit ve içtimai neviden marazlardır.

Ben böyle bir hastalığa müsap değilim... Benim hastalığım içtimai bir maraz değil... Fiziyolojik yani bünyevi bir haldir. Size ogün bunu söylemek istemişim.]

— Merhum üstadımdan aldığım bu son dersi senelerdenberi sık sık tahattur ederim. Büyük bir mefkûreci olarak yaşayan ve Türk gençliğine mefkûreciliğin her türlü mana ve heyecanını neşr ve telkin eyleyen büyük mütefekkirin eski talebesine verdiği bu kıymetli son dersi bu satırlarla Türk gençliğine tekrar ederken Gökâlpın aziz hatırası karşısında hürmetle eğiliyorum.

Refet Sadettin

Millet sevgisi ve insanlık

(Payo) der ki:

Vatansızlar, Kozmopolitler ve siyasi maksatla hareket edenler millet sevgisini yıkmak suretile bir insaniyet sevgisi kurabileceklerini zannederler. Bizde bir dünyamilletleri ittihadının lüzum ve ehemmiyetine kaniiz. Fakat dünya yüzünde bu ittihadı temin etmiş müttehit devletler görüyoruz ki, tecavüzkâr gurur ve nahvetlerini asla terk etmemişlerdir. Demek ki milletler için alehtalâk birleşme gaye değildir. Ancak milletler hakkında mevcut telekkilerin değişmesi böyle bir mucizeyi tahakkuk ettirebilir.

Muhtelif milletlerde koyu bir vatanperverlik tahakkuk etmedikçe hakiki bir ittihat daima imkânsız olacaktır.

Biliyoruz ki; vatanımızdan başka dünyada vatan yok değildir. Başka vatanlarda vardır ki çocukları tarafından çocuklarımızınki kadar sevilir. Bu muhtelif vatanların birbirlerine karşı tarzı muamelesi ne olmalıdır?

Uzun asırlar zarfında olanı düşünürsek mütekabil hissiyatın (kin) den ve mütekabil hareket tarzının (harp) ten ibaret kaldığını anlarız. Eski zamanlarda başka milletlerden (nefret) etmeksizin (vatani sevmek) imkânsıza benzeyordu. Filvaki henüz hali teşekkülde iken milletlerin hudutlarda hali mücadelede olması gayrikabili içtinap bir şey idi. Fakat kısa zaman içinde yeni kıymetler teessüs etmeğe başladı, her memlekette sai harikülade bir inkişaf gösterdi. Sanayi sür'atle terekki etti. Elli senedenberi kimya ve mihanik sahasında tahakkuk ettirdiği keşifleri beşeriyet yirmi asır zarfında yapamadı. Gaz lâmbasından. elektirik ampülüne, bisiklet pedalinden motörlere geçmek ve arzı brakarak semâları fetetmeğe kalkışmak az şey değildir. Sai sulhu sever ve ister.

Diğer taraftan ticaret ve seri vasıtalarda milletleri birbirine karıştıran bir sebep oldu. Bu hadiseler her şeyi değiştirdi. Harp git gide daha nadirleşmeğe başladı. Hükûmetler bizzat sulhun vaizliğini yaptılar, hükûmetler sulhu seviyorlar ve istiyorlar, hiç olmazsa onu sever gibi görünüyorlar. Arasıra ihtilâfların bir hakem meclisile hal edildiği görülüyor. İnsanlık sulh içinde yürüyecek gibi görünüyor. Bu mesaiyi büsbütün hayalî görmiyelim, bu yolda sarfedilen cehitleri

alkışlayalım. Harbî sevenlerin adedinin azaldığı muhakkaktır.

Fakat yine hayale kapılmıyarak söyleyelim ki uzlaşmış milletleri biz görmeyeceğiz. Sizde görmeyeceksiniz. Çocuklarımız, hatta çocuklarımızın çocukları bile görmeyecekler. Müstakil bir milletin vucude gelmesi için asırlar lâzım geldi. Bu kadar muhtelif unsurları ihtiva eden milletleri birleştirerek bir insanlık kitlesi çıkarmak için daha asırlarca çalışmak lâzım gelecektir.

İnsanların umumî kardeşliği gibi, umumî sulh gibi ebedî himaye ve sıyanet düşünceleri medeniyetini yapmış ve milletini sevmiş kimse-lerin tahakkuk ettirebileceği şeylerdir.

İnsan şahsiyetinin kat'i kıymeti bilinmedikçe, bütün şahıslara hürmet talep ve temin edilmedikçe cemiyetlerin münasebetleri hasmane olmakta devam edecektir. İnsan haklarının talep ve temin edildiği yer ise cemiyettir, millettir, aile, mektep, mahkemedir. Biz insanlığımızı mensup olduğumuz millet içinde ve ancak millet sayesinde ve onun müesseselerinde his ve idrâk ediyoruz.

Bilaistisna her millet manen ve maddeten tecavüz edilmesi mümkün olmıyan mukaddes bir şahsiyeti ahlâkiye telekki edilmedikçe milletler münasebatı mazideki gibi haşin olmakta devam edecektir. Avrupada ve bütün dünyada bir milletin gayri kabili temas ve gayri kabili taarruz bir şahsiyeti ahlâkiye olduğu fikrini tesis için, her millet efradına millî liyakat ve haysiyete gelebilecek en hafif bir zarar karşısında bilâtereddüt ölümü tercih edebilecek kadar kuvvetli bir terbiye vermekten başka çare yoktur.

Fakat vatanın haysiyet ve şerefine karşı duyduğumuz bu alâka ve kabiliyeti tessüriye eğer başka milletlerin de aynı haklara malikiyetine hürmet şeklinde tezahür etmezse ozaman (şovenizm) meydana gelir.

Şovenizm ahmakçasına gurur ve nahvet ile, başkalarını hor ve hakir görmekle vatanperverlikten ayrılır. Şoven kendine ve şahsî liyakat hislerine hürmet ettiği halde başkalarının pek tabii olan aynı haklarına hürmet etmek istemez. Hotbin fertçilik ne ise, şoven vatanperverlik te odur. Bu manada anlaşılan bir vatan terbiyesinin neticeleri muzaaftır.

Evvelâ: Bu tarzda anlaşılmış bir millet şikâr ve yağma peşinde koşan diğer bir milletin hakimiyet ve nahvet saikasıyla mücadeleye girişmeğe cesaret edemeyeceği askerî bir kuvvet olmakla bir kuvvei ahlâkiye olacaktır. Bundan başka daima müteyekkiz ve hararetli olan bir vatanperverlik genç ruhlara vatan imanını, milletin gayri kabili tecavüz bir şahsiyeti ahlâkiye olduğu imanını telkin edecektir.

Vatanın etrafında böyle kudretli hissiyata malik kesif bir kitle toplandıktan sonra ki Avrupa milletlerinin kardeşliğine doğru ilk adım atılmış olur. Bundan sonradır ki her hangi yerde bir muhasama çıksa bu neviden meseleler ya reyîama muracaat edilmekle, veya

hırsdan delirmiş bir kavmi adalet ve müşterek sulha riayet ettirmek için ittihat etmiş bir milletler kongresile hal ve fasl edilir.

Vatan fikri Avrupa milletlerinde bile müphem kalmıştır. Vatan nedir, bilinmiyor. Vatan aşkının unsuru esasî bir taraftan vatan efradının kemali hürriyetle birbirlerine merbutiyetleri, diğer taraftan müşterek muhabbetlerin müşterek korku ve endişelerin müşterek hislerin muazzam ve kadir hüzmesidir. Eğer bu esaslı unsurlara dil, din, hatıratı tarihiye, hükümet ve menfaatte birlikte inzıman ederse vatanperverane hissiyat ziyedeleşir. Fakat asıl unsuru esasî vatandaşların birbirlerine kemali hürriyetle iltisaklarıdır. Diğer bir memlekette de doğmuş olabileceğimize göre vatan hissiyatında tesadüf ve kader unsurlarının büyük hissesi vardır. «Fakat millet tabiatın kör kanunlarının bîze zorla kabul ettirdiği bir zincir değil, belki en samimi dileğimizdir.»

Bu hissei hürriyet vatanperverlikten bilcümle tarihî, coğrafi mukadderiyetleri siler, vatani yalnız yaşayan bir mevcut değil, bir şahsiyeti ahlâkakiye yapar.

Eğer vatan mefhumuna yalnız ırkî, tarihî, coğrafi, intifai unsurları ve hükümet birliği gibi şeyler dahil olsaydı, bu mefhum diğer maddi mahsüller kıymetini geçemeyecek, ve mesela vatanın istiklâl davası bir az toprak davasını aşamayacak idi.

Halbuki vatan bundan fazla vatandaşların iradeleri mecmuunu temsil ettiğinden, vatan her birimizin aşk ve emellerinin kabili lemsü rüyet bir timsali olduğundan, her türlü maddî kıymetlerin fevkinde binihaye bir kuvvet demektir. Vatan fikri ahlâkî bir kıymet, bir (namus) kıymetidir.

Güneşe olan mesafemize nazaren arzın kutrunun uzunluğu nasîl sîfıra müsavi ise, ahlâkî kıymeti yanında vatan hakkındaki intifai mülâhazalar öylece ehemmiyetsizdir.

Vatanın çiğnenmek istenen her köşesinin müsteveliler karşısında mahuf, müthiş bir şey olması, vatanın her noktasının gayri kabili tecavüz bir (namus) kıymeti iktisap etmesindendir.

Vatan mefhumu böyle yüksek bir inkişafa mazhar olduktan sonra ki, kuvvetin suiistimali karşısında cihana kat'iyen sulhu temin ve iade edecek yegâne kudret bu ahlâkî prensip olur.

İnsanlara alçakça cevrücefa siyasetini, gayri kabili temas olan vatana kat'i hürmet mecburiyetine çeviren mücadelelerin en büyüğü istiklâl davasıdır. Bu asil mücadele olmasaydı sizinde insan olduğunuz ve her insan gibi müstekillen tarihî vazifenizi eda edeceğiniz arzusu nasîl tahakkuk edebilirdi?

Bütün dünyadaki mazlun milletlerin şoven devletlere şikâr

olmayacağının dersine ile verilebilirdi? Kim olursa olsun bugün her hangi bir milletin taksimini cürüm addediyoruz. Fakat böyle bir mücrim karşısında kalmamak için de hazır bulunuyoruz. Bu mahiyette bir milliyetin insanlığa muhalif hangi tarafı vardır?

Milletlerin, nahvet ve gurur emellerine kurban olamayacağının dersini veren kim ise, kuvvetin suistimalini gören her millet gözlerini ona çevirecektir. (1)

Vatan gayri kabili hetek olan bir şahsiyeti ahlâkiye, bir namus fikridir.

Beynelmilel nizamda vatanın haysiyet ve şerefine zarar iras etmek, bir cemiyet içinde çalmak, insan öldürmek kadar ağır bir cürümdür.

Çocuklarımızın bu yüksek hakikatı vazihen anladıkları gün vatanperverlikleri tezauf edecektir. Zira vatanın zaıf ve emniyetsizliğini ifade eden her hadise karşısında, nefsimizin eli silâhlı bir hırsız karşısında duyduğu azap ve aksülameli duyacaklardır.

Vatandaşların her birinin kuvvet ve fedakârlık kabiliyeti vatanın kuvvetini teşkil eder, «İnsaniyet aşkı, haksızlığa düşer olunca müdafaa vasıtalarından istigna göstermeği asla icap etmez. Vatana hizmet insaniyete hizmetin yegâne ve amüessir yoludur.» «Beynel-milliyetçiler!.. Sizin yolunda ölmek istediğiniz milletlerin bir müstakil vatanları yüksek harsları, haksızlıklara karşı kavi müdafaa vasıtaları vardır. Siz evvelâ kendiniz için bunları yapınız.»

Ahmet Hikmet

(1) Bu Türkiyemiz değil midir?

Muharrirleri

Saturnino Ximenez

« L'asie Mineure en ruines »

[*] (Bodrum) Halikarnas

Bodrum, bir körfezin nihayetinde olup eski adı Arkonessas olan orak adasının önünden geçilir. Şehrin medhalinde Kurunuvustadan kalma bir şato vardır.

Bodrum, eski karıyanın merkezidir. Evvelden, şehre varırken ilk evvel, Mozole yi muhteşm eham görüldü. Bugün bundan bir şey kalmamıştır. Lâtin muharrirlerden (Vitruve) eski halikarnas şehrini şöyle tasvir eder: Halikarnas, bir anfiteatr gibidir. Aşağıda, liman kıyısında (furum) vardır. Tepenin ortasında bilâhare, acaip seb'eialemden olan mozole inşa edildi. ve en üstdede (Harbüllâhi - Mars) mabeti yapıldı. Bu mabette meşhur (Tehocharis)in bazı müverrihlere görede Tlmote ntn —eseri olan ve Akrolitos namı verilen muazzam bir statö vardı.

Tepenin garp ucunda Venüs ve Merkür mabetleri ve bu mabetlerin bulunduğu yüksek noktanın altında (Salmacis) çeşmesi vardı. Bu çeşmenin suyundan aşağıda bahsedilecektir.

Tepenin şark ucunda kiral (Mozoli)nın sarayı bulunuyordu.

Eski (Furum - Agora) yerinde şimdiki pazaryeri, çarşı var.

Bodrum şehri, şark ve garp istikametinde ve anfiteatr şeklinde büyümektedir. (Sen jan) şualyelerinin şatosu, şark taraftaki lepededir.

Eski muhteşm Mozole den hiç bir eser kalmamış olup

[*] Ehli Salibin Senjan şualyeleri buraya Petrus namını vermişlerdi. Bodrum, Bu kelimeden muharreftir.

bir zaman acalbi sebat aleminden olan mozole yerinde şimdi bir incir bağçesi vardır. Şu incir ağaçlarının büyüdüğü yerde kiralıçe Artemis eski dünyanın en hayret verici bir saksafaj yeni inşa ettirmişti.

Altmış sene kadar evvel bodrumda hafriyat yapan İngiliz Newton çıkan eserleri İngilizlere nakletmiştir.

Bodrumda mozoleden başka esaslı hafriyat yapılmamıştır. Daha hafriyat yapılsa mühim şeyler çıkması me- muldur. Çünkü Halikarnasta, mozoleden evvel dahi, mühim abideler vardı.

Kıral Mozole, büyük servete malik olup - Liziman gibi - kalelere depo ederdi. ve bu paralar ile, paytahtını güzelleştirecek abideler meydana getirirdi. İnşa ettirdiği eserlerin muazzam olmasına ve bu suretle muasırlarını hayrete düşürmeğe meraklı idi. Netekim vefatında, hemşiresi ve zevcesi kiralıçe birinci artemis, zevcinin bu arzusunu muhteşem bir surette yerine getirdi. (Onlar hemşirelerle evlenebilirlerdi).

Yunanlıların düşmanı olan kiralıçe birinci artemis, Yunan - İran muharebelerinde Salamine en iyi gemilerini gönderüp İranlılara yardım etti. Üç dört nesil sonra gelen ikinci Artemis ise, Atınanın birinci sınıf artislerini Halikarnasa davet ederek abideler yaptırmıştı. Mozole ile bir san'at şehri olmuş olan halikarnasta san'atkar yetişmemiştir.

Bu Yunanlaşma hadisesini izah için şu efsaneyi nakletmek belki faydalı olacaktır:

Üstünde Afroditi ve Hermes mabetlerinin bulunduğu tepenin dibinde Salamlı çeşmesi olduğunu yukarıda söylemiştim. Bu bizi Yunan ftyolojisinin en eski noktalarına götürüyor. Bu ftyolojiye göre buradaki kaynaktan su içen erkekler, erkekliğin kuvvetini kaybederek kadınlaşırlarmış... Lâtin şairi (Ovide) nin hikâyesine göre Hermes ile Afruditi'nin bir mukarenetinden bir çocuk dünyaya gelmiş bu çocuğu (Nayade)ler, Ida dağında bir magarade büyütmişler. Onbeş yaşına gelince bu genç, oralardan kaçarak, serseriyane dolaşmağa başlamış ve nihayet Lytle ve karyaye gelmiş ve Salmacis adında bir perle rastlamış ki bu perle, bir pınarın teşkil ettiği bir gölde

otururmuş. Genç, Salmacise aşık olmuş. perle, onu davet etmiş. Aşık, vuslete giderken, gölün suları ayaklarına değer değmez erkeklik kuvvetini kaybetmiş «artık ne erkekmiş ne kadınımış fakat her iki cinsede iştirak edermiş».

Gölün ortasında genç bağırır: Ey baba, ey ana! benim şu recamı kabul ediniz. Bugöle giren her erkek, sudan çıkınca erkeklik kuvvetini kaybetir. «Hermes ve Afroditi oğullarını teselli için ricasını kabul etmişler; ve bu gölün suları üstüne esrarengiz bir şey serpmişler.»

(Vitruve) ise, pınar suyunun pek berrak ve pek leziz olmasından böyle bir efsane uydurdular, diir. «Yunanlı Melas ve Arevanias buralara Hellasta Argos ve Trözene den ahali getirince, buralarda bulunan karyalıları ve leleleri koğdular. Bu sonuncular ise dağlara iltica ile zaman zaman ötekiler üstüne akın ederlerdi. Bir Hellen, mahut çeşmenin başına bir mesken yaptı. Bazı Karyalıları, bunun yanına sokularak bununla işlemeğe başladılar. ve sonra sonra diğer daha bazı Karyalılarda sokuldu. ve nihayet kendi sert ve haşin huylarından vazgeçerek Hellen kolonlarla kaynaştılar. Bu tesirle gittikçe mülâyimleştiler. Binaenaleyh kadınlaşma hadisesi bundan galet olsa gerek... Karyalıların haşin huyu, hellenlerle temas neticesinde inceldi... » Bu Salmacis binarı, karyalıları ile hellenler arasında bir hat vasıl teşkil etmiştir.

Memleketlerini istilâ eden Hellenlere karşı, mücadeleden hiç bir zaman geri durmamış olan Karyalıları, gittikçe Hellas kültürünü daha ziyade takdir ediyorlardı. Mozole gelinceye kadar şüpeşiz uzun bir hazırlık devresi geçmiştir. Mozol ise artık tamamen (Yunanileşmiş - Hellenize) olup Bergamadaki (Ataliti) ler gibi - Hellenleri kopye etti ve onları geçmeğe uğraştı.

Karya, mermerce zengindir. Milas civarında penbe ve yeşil mermer ocakları pek meşhurdu. Fakat mozol, böyle renkli mermer değil, Yunanlılar gibi lekesiz beyaz mermeri seviyordu.

Kendi ardına kalan hemşire ve zevcesi Artemis de onun gibi idi. Ozamanın şairleri kiralıçenin muzaaf aşkı -kardaşlık

ve zevçelik- için pek çok şeyler yazmışlardı. Bu yazılara göre Artemis, Mozol in cesedi güllerinden güzel kokularla karıştırıp su ile içti. Cesedinir mütebaki kısmı içinde acaip seb'at alemden olan türbeyi yaptırdı. Bu türbenin inşası için, Ailnadan en büyük artistleri getirtti. Mimar, eserinin orijinalitesi ve eb'adı ile, bakanları hayrete düşürmek istedi. Bu nevi binalarda kabul edilmiş şekli pek nazarı itibara almadı. Bununla beraber Hellen abidelerindeki ahengi teşkil eden tenazırdan de ayrıldı. Birbir üstüne muhtelif üslup-lerde dört abide vazetmek cesaretinde bulundu, ki hey'et mecmuası bir abide teşkil etmektedir.

1 — Ta altta ölüye mahsus oda.

2 — Bunun üstünde sütunlar üzerinde mürebba bir mabet.

3 — Daha üstünde yirmi dört basamaklı bir ehram.

4 — En üstte dört allı bir araba (Kadrig)üstünde, ayakta, Mozol ile Artemis.

Müverrih Plin in rivayetine göre bunun şark cephesi Scopas tarafından Şimal cephesi Bryaxes tarafından, Garp cephesi Léschars tarafından, cenup cepkesi Timothée tarafından işlenmiştir.

Araba ise Pythios un eseridir ki bu adam, Satyros ile beraber (Didim) in plânlarını çizmiştir.

Küçük Asyadaki asariatika, gerek zelzeleler gerek muharebelerle harap olurken; Mujole, hem insanların hem tabiatın elinden yakasını kurtarmış bir halde ayakta duruyordu.

Makidonyalılar, şehri yakmışlar idisede Mozoleye dokunmamışlardı. Romalılarda ilişmemişlerdi.

Mujole, öyle bir abide idiki ozamana kadar böyle birşey meydana getirilmiş değildi. Mısırın ehramlarından ilham alınmışdı. Fakat bu, zarif sütunlarla havalara kalkıyordu.

Asyaya hicret elmiş olan dördüncü asır Hellenleri böyle cessurane ibdalara meraklı idiler. Hellen sıfatile asya zevkinin memzucl olan bu abide, nisbet kanunlarına olau ince tevafıki sayesinde, hem fikirdeki cesaret hem yenilik itibarile hayrete şayandır.

Hiristiyan Bizanslılar, küçük Asyadaki eski put pereslerin bütün abidelerini yıkmışlardı. Amma mozoleye dokunmadılar.

1402 de mozolenin bir kısmı henüz oduğu gibi duruyordu. Bir kısmı ise zelzeleden yıkılmıştı: Araba devrilmiş ve parçaları tepenin dibine yuvarlanmıştı.

Nihayet kudüsden Senjan şovalyeleri Budruma geldiler. Burada bir kal'a yapmak lüzumunu his ettiler. Bunların mimarları, aslen Alman Sehlegelholz adında biridir. Mozolenin olduğu yerde kal'a yapmağı düşündü. « Ve orada bulunduğu beyaz mermer merdivenlerden kireç yaptı ... oradaki mermerler okadar eyi idiki onları kal'a binası için de kullandı (1) Mozoleyi yıkup kal'a yapan şovalyeler, dört beş günlük yıkma ameliyesindeu sonra dahilde bir fetiha gördüler ve buradan içeri girence buranın murabba ve güzel bir oda olduğu « etrafta başlıklı mermer kolonlar, firizler, kornişler bulunduğunu » gördüler. Bunlar şüphesiz Seopas ve arkadaşlarının işledikleri Religef ler idi. Şovalyeler, bunları parça parça edüp kal'a inşa ettiler... San'at ve medeniyetten bihaber bu mutaassıp hiristiyanlar, Dünyanın en güzel bir san'at abidesini böylece parçaladılar.

Sonra daha aşağıda başka bir kapudan başka bir odaya girdiler orada « bir Laht ve yanında beyaz mermerden pek güzel ve parlak bir vazo vardı. Bunu açmak için için vaktimiz yoktu; avdet borusu çalmıştı » İrtesi gün onlar yine gelmişler. Fakat onlardan evel başka bir gurup gelüp o lahdı ve odayı harap etmiş « yerde altın verak paaçaları » görülmüyordu.

Bu kal'ayı, şovalyalardan, Kanunî Süleyman aldı Budrumun iklimi pek güzeldir,

Portakai Limon Mandalın bağçeleri, cennet gibidir. Her mevsimde güller açılır. Hurma ağaçları da ayrı güzellik verir.

Budrum, daimi bir bahar içindedir. Bunun içindir ki Halikarnas denilmezden evel oraya Zefirya dirlirdi.

Zefir ilkbahar ruzgarı demek olup çiçekler perisi Kloris in aşıkıdır. Bunların mukarenetinden meyveler ilâhi Korpos dünyaya gelmiştir.

Eski en büyük medeniyetler, Anadolunun sinesindedir.

(1) Guichard. Funeraillier de grec A des Romains. Lyon, 1851.

Friedrich Wilhelm Förster

Şahsiyeti : F. W. Ferster 2 Haziran /1869 de Berlinde doğmuştur. Meşhur hey'etci ve « Alman ahlaki gültür cemiyeti » nin müessisi olan babası w. Ferster oğluna ozaman için Ala mode olan dinî terbiye vermegi düşünmemiştir. Babasının meslegi dolayısıle F. W. Förster orta tahsilini Berlinde Friedrich wilhem re al jimnasyömünde ikmal edince evela Frieburgda sonrada Berlinde felsefe, iktisat ve Süsyoloji tahsil etmiş ve 1893 de doktor asını vermiştir.

Nazarî sahada olduğu kadar, amelî sahadada malumât iktisap etmek ve hususile iktisadi teşekkülleri tetkik etmek üzere 1894 — 1896 de Amerika ve İngiltereye seyahat etmiştir. 1899 tarihinde yazdığı « İrade huriyyeti ve mesuliyet » isimdeki eserini müteakip Zürich darülfünuna girmiş ve 1901 de « ahlâki pe dağuji » sahasında tetrisatta bulunmak selâhiyetini kazanmıştır.

İlmî meslegi : F. w. Förster pe dağuji, ahlak ve siyaset alemidir. Förster hakiki bir terbiyeyi üç esas şartın tahakkukunda balmaktadır:

- 1 — Mürebbi, Pedagoji gayesini kat'i ve şüpheden yariste bir surette idrak edüp, onu daima göz önünde bulundurmalıdır.
- 2 — Mürebbi yalnız İdealist degil aynı zamanda Realist olmalıdır.
- 3 — Mürebbi, kendi dendinin terbiyesini ihmal etmiyecek, ruhi vaziyetini talim edecegi terbiye mefkûresine tetabık edecek bir hale getirecektir.

F. w. Ferster'in Pedagojisine nazaren umûm tetrisatı: Karakter'in terbiyesine masruf olmalıdır. [*] Förster dersleri iki gurube ayırmaktadır. Birisi objektif, eşyayı binefsihi veyahut

[*] Mektep karakter
— 1907 —

Sehule und karakter

insanlarla olan entreleri noktai nazarından tetkik eder. Digeride geçmişde ve halde İnsanlar arasındaki münasebatı mütalea eder birinci gurupta: Talebe harici alemle temasta bulundukca irade kuvveti, şahsî faaliyet ve Eterji sarfının ne olduğunu öğretir. İkinci guruptaki dersler ise şu iki mühim hakikatı ihtiva eder.

- 1 — Haksızlık, cebri şiddet, Egoistlik gibi süflü ameller muvakkat bir muvaffakiyet husule getirirlerse de fakat netice itibarile tercihe şayan ve daimi bir hars viremezler.
- 2 — Gerek fertlerin, ve gerekse cemiyetlerin hayatta en mühim ve hakiki terakkisi ancak yüksek seciye kuvvetleri sayesinde husul bulur.

Förster tetrisatında Inductif méthode taraftarıdır tetrisat, umûmî kaideler ve kanuular halinde degil, çocuğun anlayabilecegi; tecrubi ve hayatı bir surette ceryan etmelidir.

Bir çok derslerde görülen tecrübelerden, elde edilen malumât seciye terbiyesi için istifade imkânı vardır. Puliyelerin teşkil ettikleri külli Atüller ve mikropların tesirâtı gibi tabii hadiseldrden misal gösterilerek çok küçük ve batı tezahuratın ruhi hadise üzerinde ne gibi büyük tesir yopacağı mes'elesine intikal çok kolay olur. Förster Pedagojisinde bilhassa: mektep ve güül, zeksuel hareketler, yalancılık ve haysiyetsizlik gibi mesail üzerinde çok uğraşmıştır. [**] Talebesine zeksuel hareket hakkında izahat vermek bundan istenilen faideyi vermez. Her şeyden evel iradeye, insiyaki efal ve ihtiyacata mukavemet edebilecek bir vaziyette terbiye vermek lazımdır. Karakter kuvveti hayatta zahiri ve muvakkat muvaffakiyetler iktisabile ve eyi yaşamak yolunu bulmakla degil, maneviyatın iktidar ve tekemmülü ile ölçülüyor. Ve bu ahlaki terbiye gültür sahalarının umumûna munhasir olabilir. Mütekâmil bir dimağın, yüksek bir mefkûre uğrunda faaliyet icra edebilmesi için. Onun insiyaki kuvvetlerden kurtulmuş olması zaruridir. Hakiki ve mantiki tefekkür karakter kuvveti ile mümkündür. İhtiras, şöhrat, gösteriş gibi zahiri ve geçici kuvvetler emrinde çalışan bir dimağ ile, yüksek bir mefkûre uğrunda; mesela insaniyetinin

[**] Cinsiyet ahlaki ve cinsiyet Pedagojisi Sexualethik und Sexual pedagogik
1907

sa adeti için, uzun zaman bir mikrop üzerinde mütevaziane çalışan bir mefkûre arasında mukayese kabul etmez bir fark vardır. Förster mükemmel bir karakter terbiyesinin en mühim amilini mektep disiplini, mektep disiplininin esasında itaat ve hürriyette bulmaktadır. Alman terbiyesinin otorite Amerika terbiyesinin de serbesti esaslarına istinat ettiğini söyliyerek her iki tipinde noksan ve bir taraflı olduğunu iddia eder. Her terbiye ve harsın en mühim vazifeler otorite ve serbesti esasları arasında ahenk tesis etmektir. Halbuki otorite müsevvicileri şahsî tipi ihmal ediyorlar. Serbesti taraftarları ise kuvvetli ve canlı bir şahsiyetin ancak mektep terbiyesi ve inzibatı ile mefkûrevî şeklini alabileceği ve Expansion prensibinin, Organisation prensibi ile itmam edilmesi lâzım geleceğini lâayık olduğu surette nazarı dikkata almıyorlar. Gerek itaat ve gerekse serbesti yekdiğerine zıt esaslar dahilinde değil, birbirinin lâzım gayri mefariki gibi tetkik olunmalıdır. Disiplin meselesinde bu ana kadar olduğu gibi çocuğun iradesinin kırılması icap edeceği düşünölmemelidir. Terbiye insandaki meknüz persütalitenin tekâmül ve inkişafına hadim olmalıdır. Binaenaleyh ne amerikan terbiyesinde olduğu gibi çocuğun ferdiyetini her şeyin üstünde tutmalı ve nede onu tamamen inkâr ederek heyeti umumiyenin gayri şuuri bir cüz'i haline getirmelidir. Terbiye yalnız mürebbinin çocuğa değil, çocuğunda mürebbiye tetabık etmesidir. [***] Förster disiplini tedrisata sırf bir vasıta olmak üzere telakki etmiyor ona göre bu tarzda bir disiplin karakter terbiyesi noktai nazarından haizi kıymet değildir. Mektep disiplini nefse hakim olmak hususundaki yüksek alâkayı uyandırmak suretile canlı ve şuuri bir mahiyet ihraz etmelidir. Mürebbi, hali inkişaf ve tekâmülde olan çocuğun insiyaklerini, temayülllerini ve alâkalarını yalnız disiplin sayesinde mefkûreye uygun bir hale getirebilir. Volontariste bir pedagok olan Förster hayat fashının sıklet merkezini zihni konfesiyonlarda değil insiyaklarda bulur. Bu noktai nazardan muallim ahlâki fikirleri, pedagoji ile haizi kıymet bir hale getirilmiş olan insiyaki kuvvetlere adapte etmelidir. Şahsî teşebbüs ve

(*) terbiye ve kendi kendini terbiye - Erziehung und Selbsterziehung -1917-

şahsî mes'uliyet hissi, sırf individuelle mahiyette değil, aynı zamanda içtimai ve hırsî cihetlerden de ehemmiyeti haizdir. Hakikî hürriyet ve istiklâl ancak nefsin inzibat altına alınması ile kabildir. Disiplin insanlık şeref ve haysiyetini yükseltmek gayesine matuf olduğundan; bununla bedeni ceza arasında hiç bir münasebet düşünölemez. Çünkü bedeni cezalar insanı düşkünlüğe alıştırır. ve manevî hayatını hiçe indirir. Bunun için kursuz ahlâkî inkişafın en mühim esasını benlik ve şeref hissini yükselmesinde amil olan kendi kendini idarede bulur. 1907 de yazmış olduğu Schule und charakter eserinde Amerikada takip edilen kendi kendini idare sisteminde talebe de husule getirilen hasletleri bir kaç madde ile hulâsa eder.

1 — Umum talebenin faal bir surette mesaiye iştirak etmeleri.

2 — Aralarından seçtikleri arkadaşları ile intizam ve inzibatı bilzat temine çalışmaları.

3 — Umumi menfaat lehine hususî menfaatlardan sarfı-nazar edilmesi neticesi olarak, Altruisme hislerinin inkişafı

4 — Kendi kendini idarede: nefesine itimat, hak duygu kanununa riayet, mes'uliyet hissi ve şahsî teşebbüs gibi hasletleri de inkişaf edeceğinden, vatani terbiyenin de en mühim bir vasıtası olur.

Kursuz kendi kendini idare - Selbstregierung da iki kısım görüyor. Birisi faaliyete götüren azim ve kudret - tatenerg diğeri de nefsi inzibat altınır alabilecek olan Hemmungsenergie azim ve kudrettir. Birinci kısım enerji toplanmış kuvvetlerin hayat sahasında sarf ve istimalini ve malûmatın faaliyete inkişabını, ikincisi de Abirung kuvvetlere mukavemet edebilmeği temin eder. Bu iki kısım enerjinin müşterek ve mütekabil tesirlerinden husule gelen faaliyet mefkûrevî hayatın esasını teşkil eder. Görölüyor ki kursuz da karakter terbiyesi, şahsın düşüncesinin istiklâlini ve hükümlerinde halk kitlesinin haki-miyetinden knrtulmasını amirdir. Başkalarının düşünce ve takdirlerine göre hareket kültürize edilememiş seciyelere hasır. Mürebbi şuursuzce tabiatın insanlık şerefine uygun olmadığını talebesine bariz surette ihsas etmelidir. Hülâsa itibarile dinilebilir ki kursuz mefkûrevî pedagojisinde mektebin bütün vezâifini mükemmel bir karakter terbiyesi altında toplamıştır.

Schiller Ballât'tan:

KEFALET

Damon Belindeki Hauceriyle Diyonis namındaki Tiranın Yakınına sokuldu. Bunu gören Kralın muhafızları derhal onu Zencire bağladılar.

— Kral muzlim Çehresiyle sordu. Söyle Bana; Haçerle ne yapacaktın.

— Şehrî Tirandan kurtaracaktım.

— Fakat bunun cezasını Çarmıhta pişman olarak çekeceksin..

— Ben ölmeğe hazırım. Hayatım için Sana asla minnet etmem. Mamafih Bana lütf etmek istersen, Hemşerimi evlendirinceye kadar üç gün mühlet ver. Bunun için Sana Dostumu Kefil olarak bırakıyorum. Ben kaçarsam Onu Benim Yerime öldürebilirsin dedi.

— Kral biraz düşündükten sonra desiseli bir gülümsemeyle:

— Ben Sana üç günlük Hayatını Hediye ederim dedi.

— Fakat Vakti geçirirsen Aarkadaşım Senin yerine ölecek ve bu suretle Senin cezanda afv edilmiş olacak...

— Damon Dostuna geldi. Kral; Ona yapmak istediğim bu cüretkârane suikastın behasını Çarmıhta Hayatımla ödememi ferman ediyor. Fakat bir kefil gösterdiğim takdirde Hemşiremi evlendirmek için İdamın infazını üç gün te'hir edecektir.

— Sen benim yerime kefil olurmusun?..

Sadık Dostu bunu kabul etti, ve onu sükûnetle kucaklayarak Kendisini zalim Tirana teslim etti. Damon Sabahın kızılıbğı içinde buradan uzaklaştı. Hemşiresini evlendirdi, ve Mühleti geçirmesin diye endişeli Ruhiyle geri döndü.

Yağmurlar nihayetsiz bir Tufan şeklinde düşüyor... Dağlardan menbalar taşıyor, ırmaklar kabarıyordu. Damon elindeki Asasıyla sahile geldi. Fakat girdap köprüyüde yıkmıştı. Dağlar girdapta gök yıkılırcasına gürlemelerle bir birinin üzerine yığılıyordu. Ümitsiz bir halde sahilde şaşkın, şaşkın dolaştı.

Uzaklara baktı ve imdat istedi. Fakat hiç bir kayık sahi-liselâmetten ayrılp ona yardım için gelecek vaziyette değildi. Artık ırmaklar, Nehir, Nehirler Deniz olmuştu. Hiç bir kayıkçı salını idare edemez oldu. O sahilde diz, çöktü: Ellerini Deniz ilahına kaldırarak yalvarmağa başladı. «Yarabbi; Bu tufanın kuvvetini biraz yatıştır. «Saatlar çabuk geçiyordu. Öğle olmuştu. Kendi kendine» eğer güneşte gurup eder ve şehre vasıl olamazsam, arkadaşım benim yerime ölecek» diye söylendi.

Tufan dineceğine yeniden çoşuyordu.. Bir dalga bir dalgayı parçalıyor. Bir saat diğer saati götürüyordu. Bu korkunun sevgiyle cesaretini topladı ve bu kabaran Tufanın içine kendisini attı. ve ileri doğruldu, halâşkâr allahına teşekkür etti.

Ormanın gece kadar muzlim kucagından bir Haydut Çetesi üzerine hucum etti. Ellerindeki Topuzlariyle yolunu kestiler ve ölümle tehdit ettiler. Damon korkudan sararmış benzile onlara ne istiyorsunuz? diye sordu. «Benim Hayatımdan başka bir şeyim yok.. Bunuda Krala vermek mecburiyetindeyim. Hiç olmazsa Dostumun hatırı için merhamet edin dedi.

Çeviklikle yanındakinin Topuzunu alarak etrafına saldırdı. Üçünü yere serdi, diğerlerini kaçırdı.

Güneş yakıcı ateşler fişkıyırıyordu... Damon nihayetsiz yorgunluklardan ve suzuzluktan Dizleri üzerine çöktü ve «ey Allahım sen beni haydutların elinden kurtardın.. Bu Nehri-çuşandan mukaddes ölkeye çıkardın, Şimdi ben burada azap ve elem içinde kalayım mı?..

Beni seven dostum benim için ölsün mü?..

Yere yatmış bir halde bir an sükün içinde kaldı. Yakınında bir Irmagın fışkırtısını duyar gibi oldu. Can kulağıyla dinledi, ve o tarafa gitti, gümüşü rengiyle parıldayan menbain

üzerine atıldı ve yanan azasını serinletti, Güneş dalların yeşillikleri arasından bakıyor. Parlak örküler üzerine heybetli ağaçların gölgelerini seriyordu.

Damon iki yolcuya rast geldi, ve önlerine geçerken (Bicare dost çarmıha gerilecek) Kelimelerini söylediklerini işitti. Müteakiben endişeden şaşkın bir halde korku içerisinde daha fazla koşmağa başladı.

Akşamın kızıl ziyaları arasından (Sıra gözenin)Mazgalları görünmiye başlamıştı. Sarayın camdan muhafızı olan «Filos-tratuz» onu yolda gördü. Yolcуда birden efendisini tanıdı. «Geriye; artık dostunu kurtaramazsın, hiç olmazsa kendi hayatını kurtar dedi. Dostun bu anda ölüm acıları ile gırpınıyor...

Son dakikaya kadar ümitvar ruh ile avdetini bekledi. Gelmedigin halde Tiranın istihzası onun sağlam ümidini düdüremedi.

Ben dostuma bir halâskâr olarak yetişemezsem Beni ona ölüm kavuştursun. Bir dostun diğer bir dostu vazifesini yapmadı diye Zalim Tiran asla sevinmesin ikimizi birden kurban etsin... ve bu suretle sadakat ve muhabbete iman etsin. dedi ve şehrin kapusına doğru koşmağa başladı. Damon şehrin kapusuna geldiği zaman güneş gurup etmişti. Uzaktan Haçı kaldırıyorlardı. Şaşkın bir halde kalabalığı iterek asılan Dostunun tarafına hostu.

«Cellât!.. Beni.. Beni Boğ» diye bağırdı. Ona kefalet eden işte benim bütün halk hayretten şaşırıldı. İki arkadaş bir birinin kolları arasına atıldı. Bir taraftan acı, ve bir taraftan meserret içinde ağladılar. Etrafta ağlamıyan kimse kalmadı. Bu şayanıhayret hadiseyi Krâla haber verdiler. O da insani bir hisle müteahassis olarak onları Tahtının önüne getirtti. ve onları uzun uzun teaccüple seyrettikten sonra dediki: «Siz muvaffak oldunuz... Benim kalbimi teshir ettiniz... Sadakat boş bir heyula değilmiş.»

Sizde beni Refikliğe kabul edin. Bende sizin Bağınızda üçüncü olayım..

Almancadan Nakili
Ömer Lütfi

Yazan: Strasbourg
Kız Muallim Mektebi Müdürü
Mlle B. Maucourant

Çeviren: İzmir Erkek
Muallim Mektebi tatbikat kısmı
Muallimi: A. Behzat

Müşahede nedir?..

- İlk mektep faaliyetinde müşahedenin manası -

Stuart Mill mantığında şöyle diyor:

« Müşahede yalnız göz önünde bulunan şeyi görmek değildir. «Aynı zamanda, eşyanı terekküp ettiği aksamını «tetkik etmektir. Bu hale göre hakiki müşahede çok nadir «bir maharettir. Bazisi dikkatsizlikle, gördüğünün yarısını bırakır, geçer. Bazisi ise, gördüğü ile tahayyül ve teferrüs ettiğini karıştırarak hakikatta olduğundan fazla müşahede eder. Bir diğeri. bütün keyfiyet ve halâtın nev'ini zapteder, fakat derecelerine kıymet vermeği bilmiyerek onların vasıflarını mübhemiyete terk eder. Bir diğeri ise, her şeyi tam görür, lâkin ayrılacak, eşyayı birleştirerek, birleşik olanları da ayırarak fena bir taksime uğratar.»

Şu halde ilmi müşahede; doğru tamam tasvir ve tavsifler müteaddit sahih ölçüler elde etmek, böylece istikranın insani, tabiatın ve beşeri hayatın kanunlarına götüren sağlam temelini kurmak için metotla, temyiz ve te'enni ile ile yapılmış bir tahlildir.

Çocuklar müşahedeye kabiliyetmldirler?.

Mes'eleye yakından bakılmazsa, kolayce denir ki «Çocuklar müşahedecidirler.» Çünkü, onlar büyüklerde öyle mizacı farikalar, cismani kusurlar keşfederler ki bu büyük insanlar bile onların çok gizli olduklarına kanidirler. Evet, bizimle düşüp kalkmağı ve bize tesir yapmağı öğrenmek alâkasile çocuklar yanlarında keyifli ve keyifsiz isek bu hallerimizi pek alâ tetkik edebilirler. İleride istediklerini almak, ve rizamız hilâfına hareket etmek için bunları hafızalarında zabtederler. Fakat bu bir müşahedemidir?.

Hayır... Bu sınıf noktalarını ele vermiş büyüklere karşı yapılan bir kurnazlıktır. Bu buluşları çocuklara asla muallimlerin ve ebeveynin dahili hayatının idrakini bahşetmez..

Şurası da malumdur ki çocuklar sekerleme ve oyun-cakların bulunduğu yerlerle pek alâkadarlardır. Pastacı dükânının, ve oyuncakçı mazasının nerede bulunduğunu bizden daha iyi bilirler.. Çocukların içlerinden gelen ve kendiliklerinden yaptıkları bu müşahedeler, menfaatla-rından başka hiç bir şey ile alâkadar değildir. Bunlar bir cabil adamın kiler gibi sathi ve dağımiktir. Mamafih çocuk-larda müşahedeye ait istidatlar yok değildir. Evvelâ, mü-tecessistirler. İhtiyaç kendilerini tazyik etmediği zaman bu tecessüs muhafazai nefis sevitabilisine hizmet etmekten kurtularak yeniliği aramak ister. Sıhhatlı, gürbüz mes'ut bir çocuk muhitini tanımak, keşifleri aşmak zevkine karşı hassas olur. Kendi kendine, ve etrafındakilere sorduğu suallerle zihni daima meçhulün önündedir.

Sonra, hassaların faaliyeti onun için bir ihtiyaçtır ki bunun tatmini harici âlemin ilmini yaratır. Bir çocuk mümkün olduğu kadar, ellerini, gözlerini, kulaklarını meşgul etmek, bakmak, yoklamak, tartmak dinlemek ve tanımak ister. Bu hassaya ait faaliyet, kolayca müşahe-denin hizmetine girebilir.

Bir üçüncü şey, çocuklar kolleksiyon yapmağı pek se-verler. Cepleri ne zaman boşaltılacak olursa daima top-lanmış eşya görülür. Çünkü bu eşyayı, çok faideli kıymetli ve güzel bulmuşlardır. Pek yazıktır ki, bazı malumatsız, dar kafalı büyüklere nazarlarında bu çocuk kolleksiyon-ları kıymetsizdir, gülünçtür. Çocuk ruhunu bilenler için bunlar zevki gösteren birer işarettir. Bir şeyi terk edeceğin ve unutacağın yerde toplamak, alâkanın onun üzerinde toplandığını gösterir. Çocuk daha onunla uğraşmak için ona tesahüp etmek istemiştir.

İyi yaradılıştaki çocuklar, yalnız toplamağı değil, diz-meği de severler. Dizmek ise tasnife başlamaktır. Tasnif nebatat, arziyat, madeniyat gibi müşahedeye müstenit ilim-lerin mühim bir kısmıdır.

*Değişmeyen eşya arasında fark ve müşabehet
müşahedesl, tasnif*

En kolay müşahedeler, tahvii ve tesfire tabi olmayan eşyaya ait müşahedelerdir. Çünkü onların hususiyetleri basittir. Göze, her zaman aynı şekil ve rengi verirle. Ku-

lağa aynı sesi gönderirler. Adeli hislere tesirleri her zaman aynı siklette, tazyike karşı da aynı mukavemettedirler. El ile temasta her zaman aynı tesirleri yaparlar. Hafıza onları kolaylıkla zapteder.

Mevcut eşya arasında yapılan mukayese, müşabehet ve farkları ortaya atar ki bu, o eşyanın tasnifine yarar.

Tasnif için iki metot vardır.

Eski metot; eski muallimlerin eşyayı:

1 — Yimeğe yarar.

2 — Tuvalet ve tezyine yarar.

Şeklinde iki büyük kısma ayırarak, mobilyeler tezyine yarar, ehli hayvanlar tağaddiye hizmet ederler. Veyahutta mevsime göre dizerek yaptıkları tasniftir.

Fakat burada dikkat edilecek olunursa görülür ki, ruhi faaliyetin mühim bir kısmı esasen ikmal edilmiştir. İntihap yapılmıştır, tasnif hazırdır. Çocuklara yalnız seçilen ve dizilmiş eşyayı müşahede kalmıştır.

En yeni metot, Dekrolinin metodudur ki brükseldeki mesai arkadaşı madmazel hamaidin son bir eserinde tama-men izah ve beyan olunmuştur.

Çocuklar, sınıfın eşyasını getirmeği ve zenginleştirmeği üzerlerine alırlar. Her gün sınıfa yeni yeni şeyler getirirler. Bunlar derhal rehberliğimizle tasnif edilir.

Sınıfta, görecekları iş itibarile birbirinden çok farklı üç göze ayrılmış bir masamız vardır.

1 — Hayvanlar, 2 - Nebatlar, 3 - madenler.

Çocuğun getirdiği her şey yine kendisi tarafından, ait olduğu göze, üzerlerinde ki yazılarına dikkat edilerek konur.(Her gözün üzerinde nelere ait olduğu gösterilmiştir.) Eğer çocuk eşyanın aslını tayin edemiyorsa onu, mahiyeti bilinmiyen eşyaya ait diğer bir sandığa koyar. Sınıfın divarlarına zarflar asılmıştır. Her birinde büyük bir yazı ile şunlar yazılıdır:

Elbiseler, meskenler, gıdalar, san'atlar, nakl vasıtaları oyunlar, nebatlar, meyveler, hayvanlar vesaire.

Zaman zaman kasalar boşaltılır ve muhteviyatı çocuk-lar tarafından tasnif edilir.

Biz aynı zamanda gazetelerden, illüstrasyonlardan ve kataloklardan kesilmiş parçaları da toplar, zarflara yer-leştiririz.

Bu tasniften bir sükût temrini yapmak içinde istifade edebiliriz, çocuklar yüzlerini kollar arasına saklarlar. Karardan eşyayı ve resimleri her birine dağıtırız. Onlar gözlerini açarlar, ve derhal işe başlarlar. Her biri parmaklarının ucuna basarak yürür. Daima sükûnet içinde eşyayı ait olduğu zarfa taşır. Eğer, biri tereddüt içinde kalırsa derhal arkadaşı yetişir. Yavaşca derdini halleder.

Bu temrinin üzerinde durmak lâzım mı?. Her halde dikkatin temerküzü, zekâ ve irade için faideli bir şey..

Mektepte bunları gören çocuklar evlerindedede ayrıca koleksiyonlar yaparlar.

Bu ikinci metoda yapılacak itirazlar usule ait değildir. Haricidir. Yer, masa, kasa, çekmece, zarf lâzım. Aynı zamanda çocukların çok defa sınıfa kıymetsiz, bir sürü eşyö getirecekleri de söylenir.

Çok iyi ya... Temrin ona yavaş yavaş faideli ve faidesiz eşyanın temyiz ve tefrikini öğretecektir.

Onlar birbirlerini tahrik ve teşvik edecekler. Arkadaşlarına, muallimlerine göstermek ve eskiden toplanmış olanlar ile mukayese etmek için ellerinden geldiği kadar eşya arayacaklar ve bulacaklardır.

— Arkası var —

İzmir için

Şehirlerde insanlar gibi doğar, yaşar, büyür, bazen ölür. İzmirde böyle oldu. Bundan 70-80 sene evvel ancak otuz kırk bin nüfuslu bir kasaba olan İzmir o tarihten sonra üç sebeble büyümüştür:

1-1869 Senesinde Süveyş kanalı açılınca Şark ve Garbın muvasala yolu Akdenize intikal etti, evvelce Acemistan ve Irak tarikile müraselat yapılırken Bağdat, Kayseri, Yozgat, Ankara, İzmit yolu üzerindeki şehirler zengin idiler. Muvasale Akdenize intikal edince bu şehirler ufaldılar, ve onların sermaye sahibi tüccarları, ve san'at mensupları Akdeniz sahiline ve tercihan İzmir'e geldiler. İzmir'in son zamanlarda beliren maruf ve zengin tüccarlarını bunlar teşkil ediyorlar idi.

2 — Türkiye'nin ilk şimendiferleride tesadüf o tarihte ve yine İzmirde yapılmış idi. Evvelâ Aydın, sonra Kasaba ve daha sonrada Balıkesir hattı yapılmıştı. Bu hatlar Anadolunun içine doğru ilerledikçe İzmir'in tüccari Hinterlandı da mütemadiyen artıyordu. Bir taraftan Denizli tarikile Bordo İsparta hattı yalvaç, Akşehir, Konya, diğer tarikten Uşak tarikile Afyonkarahisar ve nihayet Balıkesir tarikile Bandırma İzmir'in Hinterlandı, o muşlardı. Deniz tarikile Antalyadan Edremit'e kadar olan havali ve mühim bir kısım adalar dahi Hinterlanda dahil idiler ki bu halite İzmir Belçikanın bir kaç misli büyüklükte ki iktisadi faaliyet sahasına merkez olmuş bulunuyordu. Şimendiferlerle beraber limanlarda inşa edilmiş bulunduğundan İzmir limanı, Akdenizde Şarkın en büyük ve en zengin bir limanı idi. Ağzına kadar dolup boşalan tüccar emtea ve eşya depoları, Avrupa fabrikalarının ihtiyat depoları mesabesinde idi. Avrupalılar İzmir tüccarlarına büyük krediler

açılıyorlardı ve bir çoklarında fozla sinai istihsalâtını İzmir an konsinyasyon (en consignment) gönderiyorlardı. Bu veçhile az para ve sermaye ile büyük işler görmek imkân dahiline girince Türkiyenin bütün müteşebbis tüccarları İzmir toplanmışlar ve İzmir çok az bir zamanda büyük ve galabalık bir faaliyet merkezi olmuş idi.

3 — Mezkûr senelerde Rumelinin iğtişâş harekâtı vus'at kespemiş idi. Rumelide harp gâilesi fasılasız devam ediyordu. ve her harpta ekseriya biz gayıp ediyorduk türk asker ve hükümeti de rüc'at edüp çekildi mi? Oranın hristiyan ahalisi, Türk ve müslüman halkı bilâ fasıla idam ve imha ediliyordu. Bulgar, Sırp, Yunan arazisi dahilinde bazı büyük vak'alarda Türk ahalinin kitle kitle idam ve katliam yapıldığı vaki idi.

Bu sebeple Rumeli ahalisinin çoğu muhtelif tarihlerde ve fakat bilâfasıla Türkiye'ye hicret ediyordu ki bunların çoğu yakınlık ve kolaylık dolayısıyla İzmir'e geliyordu. Bu veçhile Rumelinin her tarafından başlayarak Kırımdan, Kafkasyadan, Gürcistanda girit, Sürye ve Arabistandan, Aferika, Tunus ve Cezayirden mütemadiyen İzmir'e, muhacir geliyordu.

Başlıca bu sebeplerle İzmir'in nüfusu otuz kırk sene zarfında iki yüz bin hatta ikiyüz elli bin kişi olmuştu.

Fakat diğer taraftan Türkiye'nin diğer sahalarındaki ahvalde tebeddül ederek İzmit şimendiferi Eskişehir tarikile Konya ve Adanaya temdit edilince Konya havalisi ile Afyon havalisi tabiatile İstanbul Hinterlandına kaçtığı gibi hat Bandırmaya varınca Bandırma havaliside İstanbul'a intikal etti. Diğer taraftan savahil muvasalası kespiintizam edince Edremit havalisi ve hatta Antalya İstanbul'a intikal etti. Alelhusus istirdattan sonra mübadele vukuile Avrupalılarca maruf olan eski ticaret firmaları İzmir'den çekilmişti. Onları istihlâf eden genç Türk tüccarları ticari kıymetleri Avrupa fabrikalarına gergi gibi henüz tanıtamadılar. Maddi sermayeleride eski stokları İzmir'de bulundurmağa müsait olmadı. Bu sebeple İzmir'in İktisadi ve ticari vaziyeti geriledi. Vaktile hinterlandın her tarafından gelen tüccarlar her istediklerini İzmir'den satın alırlar, memleketlerine dönerlerdi. Halbuki şimdi aradıkları çeşitlerin onda dokuzunu İzmir'de bulamadıklarından daima

mübayaatını İstanbul piyasasından yapar oldular okadar ki İzmir tüccarları bile kendi mallarını Avrupadan değil İstanbul'dan alır oldular. Bu vaziyetin tabii neticesi olarak İzmir sukut ve inhitat yolunu tutmuştur ve ufalmağa başlamıştır. Vaktile müşterilerine zaman, zaman dar gelen, hanları, hamamları, otelleri, lokanta, ve aşçıları, berberleri, yiyecek, içecek esnafı artık fazla bile gelmeğe başlamıştır.

— Çare —

İzmirin bugünkü tüccarları; ne sermaye, ne tecrübe ve vukuf itibarile Avrupa fabrika ve ticaret evlerinin eski usulde itimadını kazanarak İzmir'e mebzul mal getiremedikleri gibi belki tebeddülü ahval itibarile Avrupalılarda gönderemezler. Ancak uyanan Türkiyede yerli malı kullanmak ve millî sanayii himaye etmek, maksatları ile idhalâta cephe yapmak gayreti meydan almıştır ve bu itibarla İzmir; ithalâtçılıkla, yerli malcılığın tesadümkâhıdır ve yeni İzmir Türkiyada bu sima ile mütemayizdir.

Bu yeni vaziyetten istifade edilerek İzmir'e Türkiye'nin yine en büyük ticaret merkezi ve liman vazifesi verebilir. Bunu temin etmek çareleri şunlardır.

1 — İzmir dokuz eylül serkisi:— Dokuz eylülde muntazamen yapılacak olan bu sergi, şimendiferleri marifetile iç anadoludan, ve sahil yolu vasıtasile bütün savahilden bir çok halkın İzmir'e gelmesine vasıta olacağı gibi eşyasını İzmir'de teşhir etmiş olan fabrikatörlerin İzmir'de birer daimi acentalık arayup bulmalarına vesile olacaktır. Bu esasatı izahatı lâzime ile beraber ihtiva eden bir raporu 926 senesinde İzmir Valisi Kâzım Paşaya vermiştim ve bunun üzerine 927 ve 928 senelerinde İzmir'de bu sergi açılmış idi.

İki seneden ziyade açılmadı. ve İzmir şehri bu fırsatı gaybetti, fakat o ihtiyaç tamamen baki olduğundan günün birinde yine bu noktaya rucuğ edilmesi ve serginin ihdasına tevessül edilmesi muhtemeldir.

2 — İzmir yerli malları numune sergisi: —İzmir dokuz eylül sergisi idhalât ve ihracat eşyasile beraber yerli sanayi mahsulâtında ihtiva eden muhtelif ve muvakkat bir sergidir.

Yerli malları numune sergisi ise; senenin her gününde açık, daimi bir sergi olduğu gibi yalnız yerli sanayi mahsulâtına ve yerli mallarına mahsus yalnız numune sergidir. Bu sergide Türkiyanın her tarafında çıkan yerli mallarımızın umumeleri teşhir edilecek» ve burayı ziyaret eden vatan kardeşleri Türkiyanın neresinde ne gibi mamulâtı sanayie ve mahsulâtı arziye çıktığını görecektir, bunları ne şeraitle kimlerin ve kaç kuruşa sattığını öğretecek, ne vasıta ile ve ne tarikle celbi mümkün bulunduğunu anlayacaktır. Serginin bir köşesinde bulunan ofis; sergiye alâka gösteren her ziyaretçi vatan-daşa dilediği bütün izahatı verecek ve kendiside uzak, yakın bütün ticaret odaları, mazaları, fabrikaları ile ve istatistik daireleriyle aletdevam alâka ve münasebette bulunacaktır. Yerli malları numune sergisi: İzmir şehrinin git gide bütün Türkiya için (yerli malları transit merkezi) vaziyetini almasını hizmet edecektir.

İzmir yerli mallarını koruma cemiyeti 928 senesinde bu maksatla iktisat vekili Rahmi bey zamanında 2,500 lira celp etmiş isede irtesi sene Rahmi beğin infisalinden dolayı başka tahsisat alamamış ve bir sene sonrada mezkûr meblâğı iş bankası vasıtasile ve vukubulan taleple Ankaraya iade etmiş ve bu para Ankarada teşekkül eden milli sanayi sergisine sarf edilmiştir.

Fakat zaruret ve ihtiyaç bütün şiddetile berdevam olduğundan günün birinde bu serginin dahi İzmirde teessüsü muhtemeldir.

3 — Pamuk sanayii santralı:- İzmir havalisi Manisa, Aydın Karacasu, Denizli, Boldan, Kadıköy kasabaları dört-beş yüz senedenberi Türkiyenin pamuk sanayi merkezidir. Asırlarca müddet Türkiyanın pamuk mensucatı ihtiyacını bu merkezler idare etmiştir. Bu merkezlerin içinde bin tezgaha yakın mensucat faaliyetini ihtiva eden merkezler vardır. Vaktile zamanın ihtiyacına kâfi gelen bu mensucat; Avrupa fabrika sanayii mahsulâtının ithalâtı karşısında adım adım rü'at etmiş ve bu günkü noktaya gelmiştir. Okadar ki biz buradan 40 kuruşa pamuk yollarız ve Avrupa pamuklu mensucatını 400 kuruşa satın alırız.

Türkiyede bir Bursa var ki bütün Türkiyenin ipekli ihtiyacatını tatmin eder, bir İstanbul var ki Hereke, Feshane, Süreyya Paşa ve sair fabrikaları ile mühim bir dereceye kadar yünlü ihtiyacatını tatmin eder, bir İzmir lâzımdır ki Türkiyenin pamuklu ihtiyacatını tatmin etsin.

Ecdadımızın beşyüz senelik emeklerini, kuvvetli bir hamle ile ileri götürmek lâzımdır. İzmirin Gediz, Menderez havalisi ile Adana havalisi pamuklarını masnu bir şekle koyacak fabrika ile eski ve yeni imalâthaneler masnuatını asri bir şekilde ıslah edecek, boyayacak, cilâlayacak, ütöleyecek bir santralı bugünün İzmirlieleri kendi yurtlarında yaptır-malıdır, Hükûmetçe bir milyon lira tahsisat verilirse bu mühim işi başarmak ve İzmirde layık olduğu mevkii temin etmek mümkün olacaktır. Bir tar aftan sergiler ve bir taraftan işbu santral İzmirde, muhtelif sebeplecie gaybettiği iktisadi mevkii iade edecektir. Meb'us, münevver, mütefekkir bütün İzmirlielerin bu yurt kaygısı etrafında birleşmelerini, ve İzmirde içtikleri suyun hakkını ödemek için didine, didine çalışmalarını rica ederim.

931 - X - Eylül - İzmir

Kayum Zade Doktor Suat
Kastamoni Meb'usu

Gustave Le Bon'dan:

Kısa hakikatlar

Harbın hitamından beri amele ücretleri 6 misli, paranın geliri 3 misli ve vergiler 21 misli artmıştır. Hakikatta amele bugün yirmi sene evvelki ücreti almaktadır. Şu halde sermayedarlar eskisinden yarı derecede noksan hükûmet ise dört defa fazla alıyor demektir. Bu sebeptir ki kapitalizm kaybolmak yoluna girmiştir.

*
**

En son istatistikler göstermiştir ki bir müessesenin bütün kârı ameleye taksim edilse gündelikler ancak onda bir nispetinde artmış olacaktır. Fakat o müessese, idare edici münevverlerden mahrum kalırsa derhal sönecektir.

*
**

Amerikada altı milyon, Almanyada beş milyona yakın, İngilterede üç milyon işsiz; çok açık olarak göstermiştir ki bir çok milletlerde yekdiğerleriyle muvazeneti olmıyan istihsal ve istihlâk; derin tahavvüllere uğramışa mahkûm bulunuyor.

*
**

Oihanın iktisadî inkişafı; milletler hayatının bazı esash kanunlarını tamamille değiştirmiştir. Meselâ evvelce servetin esas şartı olan iş, şimdi fakirliğin sebebi olmuştur. İşin yeni usülleri olan rasyonalizasyon, makine mükemmeliyeti vesaire; netice olarak, istihsalın fazla artmasını ve elişinin bizzarur azalmasını yani fakirliğin modern şekli olan işsizliği mucip olmuştur.

*
**

Son icatlar sebebiyle hayat şeraitinin değişmiş olması; fikirlerimizi ve dünyayı görüşümüzü; okadar değiştirmiştir ki bugün yalnız bir asır evvelki kâinatı bile tanımak mümkün değildir.

Asrımızın büyük müşküllerinden birisi; her yerde milletlerin ihtiyaçlarının onu tatmin edecek vesaitten daha çabuk artmış olmasıdır.

*
**

Almanyada siyasî kargaşalıklar ve fazla masraflar hasabile hasıl olan felâketten bütün dünya bankalarının şiddetle müteessir olması göstermiştir ki; ötedenberi iltizam edilen ve fakat biraz nazari mahiyette görülen (milletler anlaşılmasının) çok büyük ehemmiyeti vardır.

*
**

Muhtelif ırklardan bir çok adamların bir araya gelmesi, aralarında izalesi gayri mümkün sevimsizliklerin menşei olan ve onları birbirinden ayıran zihniyet farklarının artmasını mucip olur ve şüphesiz bu sebeptir ki beynelmilel kongreler; ekseriya, azalarının milliyetperverliğinin inkişafını mucip olur.

*
**

Yavaş yavaş tecrübe gösteriyor ki, muahedeler; kâfi derecede maddî bir kuvvete istinat etmezse hiç bir kıymeti haiz değildir.

*
**

Fenni ruhun arkadaşı tenkidî ruhdur. Siyasette iman kuvveti, tenkidî ruhun yerini tutar.

*
**

Tarih; mahvolmağa mahkûm şeyleri, şekillerini değiştirmek suretile, mahvolmaz bir hale getirir.

*
**

Eskiden bankonotlar, gümüş veya altınla mübadele edilebilmek kat'iyetine müstenit hakikî bir para idi. Bugünkü bankonotların yegâne mesnedi ise; mukabilinin alınması kat'i olmıyan bir inanıştan ibarettir. Bugün bu fark daha açık görülmektedir.

*
**

Milletlerin hayatında öyle devirler olur ki en açık ifadeler ve en vazih hadiseler; Turuvalılara felâketlerinin sebebi olan tahta beygiri şehirlerine sokmamak için Cassandre'in söylediği nutuklar kadar, gayri müessir olur. Avrupa bu devrelerden birisine girmiş gibidir.

*
**

Kuvvetli karaktere sahip olan yani hayatın bütün şeraitine intibak eden adamlar; hassasiyetin tesirlerine mukavemet etmek için iradesi, veraseten kâfi derecede kuvvetli kimselerdir.

Kemal Turan

*İzmir Erkek Muallim mektebinde 30 Mart 1931 pazartesi
günü akşamı Reşat Şemsettin Beğ'n verdiği*

Mühim bir konferans

Sizinle milliyetin terekki, insaniyetin terekkişine manimidir değil mi dir? meselesi üzerinde konuşmak isteyorum. Milliyet mefkûresile insaniyet mefkûresi ne neviden bir rabıtaya maliktir; [Cemiyetlerin milliyet sahası insaniyetin tahakkukuna manimidir, değil midir meselesine girmeden evvel milliyet bize ne ifade eder, millet neyi ifade eder mevzuu üzerinde durmalıyız.]

Millet, muayyen rabıtalarla fertleri birbirlerine bağlayan modern insan cemiyetinin ünvanıdır. Bu kadarı bile bize göstermeğe kâfidir ki millet değişmiyen, evsafı tamamen muayyen, bir mevzu değildir. Mevzular vardır ki bütün vasıflarını muhafaza eder ve değişmezler ve bizler onları değişmiyen vasıflar diye tarif ederiz. Millet katı bir madde değil seyal, canlı bir varlıktır. Mütemediyen değişir ve inkişaf eder. Bunun için evsafı değişmiyen maddeler gibi tayin etmek mümkün olmaz. Bundan dolayıdır ki muayyen bir takım rabıtalara nazaren milleti tarife kalkan mütefekkirlerin tarifleri, diğer mütefekkirlerin tenkitlerine maruz kahr.

Günün birinde bir mütefekkir çıkar ve der ki: (Müşterek kan taşıyan fertlerin heyeti mecmuası bir millettir) diğer bir mütefekkir ise, (aynı lisanı konuşan fertlerin heyeti mecmuası bir millettir) der. Bunu söyledikten sonra müşterek bir veraset tesiri olmayan diğer bütün fertlere de(millet)dememek lazumu hasıl oluyor. Aynı lisanı konuşmayanlara da (millet) dememek lâzım geliyor.

Böylelikle bir tenakuztur başgösteriyor. Filhakika, (millet aynı dili konuşan fertlerin hey'eti mecmuası mıdır?) Buna karşı (İsviçre) yi çıkarabiliriz. (Millet aynı verasetin mahsulü

olan fertlerin heyeti mecmuası mıdır?) Buna karşı da Fransayı gösterebiliriz. İşte Vandalların çocukları, Golova - lılar, Hunların ahfadı. Bunların kanlarının birbirine karışmasından bir millet hasıl oldu demek olmaz. Bunu söylemekle milletin evsafı değişmiyen bir mevzu gibi tarifinin mümkün olmayışını tasrih etmiş oldum.

Milletin bir anı tarihindeki halî bir şeniyettir. Bunu daha eyi tadviz için Napolyonun bir sözünü söylemek lâzım.

Napolyon Göte ile karşılaşınca, büyük Alman şairine şunu söylemiştir:

— Mösyö Göte siz bir insansınız!

Napolyonun sözünü iki tarzda telekki vardır, yalnız Götemi insan hariçtekiler Napolyonun yaveri insan değil mi? Napolyon sözlerinde şunu söylemek istemiştir:

— (Mösyö Göte, siz benim kafamda insanlık mefkûresini temsil eden insansınız. Siz insanlığın kendisine vusulünü istihdaf ettiği mefkûrevi vasıflarla mücehhez olan onu tahakkuk ettiren insansınız.)

Bu sözlerde ifade ediyor ki: Napolyonun kafasında insan hem bir vakii, hemde bir mefkûreyi temsil ediyor.

Filhakika insan deyince onbinlerce sene evvel yaşayan kablettarih insan da hatıra gelir. Mösyö Göte bu insanlara dahildir. Kendisinden sonraki insanlara da dahildir. İşte millette bulunduğu halden daha başka bir hal olmağa doğru giden bir mevzu ve bir varlıktır. Böyle olmakla biz bugün milleti dediğimiz muasır insan cemiyetlerini, tetkik etmek hepsinde mevcut müşterek vasıfları toplamak suretile ifade edebiliriz.

Filhakika bizim millet diye tanıdığımız cemiyetlerin müşterek vasıfları vardır.

Bu vasıfların başında (vatan) gelir. Her milletin haliha - zırda muayyen bir vatani vardır(*) ve bu vatan milletin, millet de diğer cemiyetin alehtlak siyasî bir kuvvetle hakimiyetini teşmil ettiği her toprak parçası o milletin vatani değildir.

(*) Tarihi ve coğrafi muayinelerin tehdit ettiği bir vatani vardır.

Aynı suretle bir milletin vatanî siyasi hakimiyet kurmuş olduğu sahada değildir. İngilizlerce yer yüzü ikiye ayrılabilir: (Vatan) ve vatan harici topraklar)

İngilizler için (Londra), (büyük Britanya) vatandır. Fakat, büyük Beritanyanın üzerinde hakim olduğu, emir ve neyini infaz ettiği (kap) da İngilizlerin vatanı değildir. Aynı suretle, bundan (20) sene evvel yer yüzünde bir (Leh) milleti vardı. Bir (Leh) edebiyatı biz (Leh) mefkûresi, bir (Leh) haası ve bir (Leh) vatanı vardı. Fakat (Leh) milletin emrû ve nehyi cari değildi. Buna rağmen yer yüzünde bir (Leh) vatanı vardır. Varşova Lehlilerin vatanı idi. Fransızların, Moskovalıların, Türklerin değil... Bonapart büyük fuhatını yaptıktan sonra İtalya, Almanya, Belçika ve Avusturyanın büyük bir kısmını (peyipay) yı hakimiyetinin sahaları altına idhal etti.

Gün oldu ki: Moskovaya kadar bulunan topraklarda Fransız bayrağı dalgalandı. Bütün bu arazi Napolyonun akrabalarına biraderlerine verildi. Gün oldu. Bütün bu arazi Fransızların hakimiyetinden çıktı ve 1871 harbinda Alsas Lorende Alman hakimiyetine geçti. Bu zaman bir fransız kalkup da: (Kolonya) Fransanın teczi kabul etmez bir cüzüdü. Çünkü günün birinde buralarda Fransız bayrağı dalgalanmıştı. Onun için ben buraları istirdat etmek isterim bu benim için bir vecibedir) demedi.

Lâkin buna mukabil (1871) den sonra (Alsas loren) in istirdat edilerek Fransaya ilhakı büyük bir mesele oldu. Bu mesele (millî bir namus) meselesi idi. Alsastan çok daha zengin ve geniş olan Fransız hakimiyetine geçen fakat sonradan ellerinden giden araziye karşı aynı hasasiyeti Fransızlar Alsas Loren kadar duymadılar. Demek Belçika, Avusturya, İtalya, İspanya, Felemenk gibi memleketler başka mana ifade eden şeylerdi.

(Alsas Loren, vatan) bunun haricinde günün birinde kendilerine ilhak ederek ayrılan parçalar ise vatan değil müstemlike idiler. Alsas Loren (can) diğerleri maldı. Malını kayıp eden bir adamla canını kaybeden bir adamın yapacağı hareket

(Devam edecek)

Çocuk Şiiri :

Cumhuriyet Bayramı

Büyük vatan uğradı büyük bir tehlikeye
Büyük başın ağrısı çünkü büyük olurmuş
En büyük kahramanlar atıldı mehlekeye
Derdini veren allah dermanını bulurmuş

* *

Gazi önünde idi kahraman ordusunun
İhtiyarlar kadınlar arkalarda çalıştı
Yasini tutan ana kahraman yavrusunun
Cephane taşımağa pek çabucak alıştı.

* *

Önce dağlar, denizler matem tuttu bu derde
Sonra onlarda girdi yeğitlerle bu harbe
Dağlar bize yar oldu yol vermedi düşmana
Denizler pusu kurdu düşmanın arkasına

* *

Otlar sarardı soldu, Kuyular hep kurudu
Bir yudum su vermedi düşmana ana yurdu [1]
Nazlı nazlı akarken düşman kanile doldu
Saz benizli Sakarya bir kızıl ırmak oldu.

* *

Kara, yaşlı giceler irişmişti sabaha
Türkler vatan borcunu ödemişti allaha
Oturdu büyük Gazi selemsiz makamına
Heykeller dikilmişti onun büyük namına

* *

Vatanın her köşesi heykellerle bizendi.
Bütün esir milletler istiklâlâ özendi
Yirmi dokuzuncu günü her birinci teşrinin
Bize bayramı oldu büyük cumhuriyetin

Hakkı Baha